

GENÇ BİREYLERİN KARIYER TERCİHLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

İbrahim Alpay Yılmaz¹ • Sibel Dursun² • Bahtiyar Dursun³

ÖZET

Kariyer, günümüzde bireylerin meslek yaşamında karşı karşıya oldukları temel kavramı oluşturmaktadır. Bireyler kendi mesleki gelişimlerini planlayarak kariyer olgusunu hayata geçirmekte ve edindikleri bilgi, beceri ve deneyimlerin yardımıyla iş yaşamlarında gelmeyi hedefledikleri noktaya ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu bağlamda kariyer planlı ve sistemli çabalarla bireyin iş yaşamında kendini geliştirmesi ve ilerlemesi olarak ifade edilebilir. Bu çalışmanın amacını Holland'ın mesleki kişilik kuramı çerçevesinde Pınarhisar Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerinin kariyer tercihlerini belirlemek ve söz konusu tercihlerin öğrencilerin demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmektir. Öğrencilerden anket tekniği ile toplanan veriler istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda kariyer tercihleri altı boyut altında toplanmıştır. Bu boyutlar; Sosyal, Araştırmacı, Sanatçı, Geleneksel, Gerçekçi ve Girişimci kariyer boyutlarıdır. Söz konusu boyutların, öğrencilerin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılıklar gösterdikleri tespit edilmiştir. Çalışmanın ilgili literatüre katkı sağladığı ifade edilebilir.

Anahtar kelimeler: Kariyer, Kariyer seçimi, Pınarhisar Meslek Yüksekokulu

¹ Öğr. Gör., Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar MYO, alpay.yilmaz@kirkclareli.edu.tr

² Öğr. Gör., Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar MYO, sibel.dursun@kirkclareli.edu.tr

³ Doç.Dr., Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar MYO, bahtiyar.dursun@kirkclareli.edu.tr

CAREER CHOICES OF YOUNG INDIVIDUALS IN TERMS OF DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS

İbrahim Alpay Yılmaz • Sibel Dursun • Bahtiyar Dursun

ABSTRACT

Career is the basic concept that individuals encounter in their professional life. Individuals implement career concept by planning their professional development and try to reach their professional goals by the help of the information, skills and experiences they gain. In this context, career can be described as self-development and self-improvement of individuals by planned and systematic efforts. The aim of this study is to determine the career choices of the students having education in Pınarhisar Vocational College within the framework of Holland's vocational personality theory and to analyze whether these choices differ in terms of students' demographical characteristics. The data obtained by the help of a questionnaire were analysed. After the factor analysis, it was found that these career choices were represented by six factors. These factors are Social, Investigative, Artistic, Conventional, Realistic and Enterprising. It was found that these factors differed in terms of students' demographical characteristics. It can be stated that this study contributes to the related literature.

Keywords: Career, Career choice, Pınarhisar Vocational College

1. GİRİŞ

Çalışma hayatında kariyer olgusu bilgi toplumuyla birlikte farklılaşmakta ve ayrı bir önem kazanmaktadır. Bir meslek sahibi olmakla bir kariyer sahibi olmak arasındaki farkı ayırt edebilme ve kendi kariyer planlarını oluşturarak iş yaşamlarını yönlendiren bireyler işlerinden daha fazla tatmin duymaktadırlar. Özellikle meslek yaşamının başında olan genç bireyler, kariyer kavramını dikkate almak durumundadırlar. Zira kariyer yalnızca bir meslekte hiyerarşik dikey yükselmeyi ve terfileri değil, yatay pozisyonlarda mesleki gelişimi de içine almaktadır. Dolayısıyla burada bilgi toplumu ile gelişen süreçte kariyer anlayışının da dönüşüme uğradığı ifade edilebilir. Günümüzde kariyer olgusu, özellikle genç bireylere kendi mesleki gelişimlerinin inisiyatifini ellerine alarak kendilerini geliştirmeleri için olanaklar sunmaktadır. Öte yandan, genç bireyler için yapacakları kariyer tercihlerinin, kendilerine özgü kişilik tipleriyle uyumlu olması bir gerekliliktir. Çünkü kişilik tiplerine uygun meslek seçmeyen bireyler, meslek yaşamlarında zorluklarla karşılaşmakta ve iş tatminsizliği ve meslekten ayrılma gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada Holland'ın mesleki kişilik kuramı çerçevesinde Pınarhisar Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören gençlerin kariyer tercihleri, demografik özellikleri ile ilişkili olarak incelenmektedir. Henüz meslek yaşamına atılmamış genç bireylerin kariyer tercihlerinin doğru olarak belirlenmesi, onların meslek yaşamına hazırlanmaları ve kişilik yapılarına uygun meslekleri seçmelerine yardımcı olmak açısından önem taşımaktadır. Mesleğe başlamamış gençlerin kariyer seçimleri bu anlamda cinsiyete, öğrenim gördükleri programa, öğrenim gördükleri sınıfa, annelerinin eğitim durumuna, babalarının eğitim durumuna, bir kariyer planına sahip olup olmamalarına, eğitim gördükleri alanda çalışmak isteyip istememelerine, çalışmak istedikleri işi seçmede kendilerini motive eden unsura göre de farklılık gösterebilir. Bu makalede bu bağlamda bir inceleme yapılacaktır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Meslek bir bireyin geçimini sağlamak üzere yaptığı iş ya da uğraş olarak tanımlanmaktadır. Bireyin mesleğinde başarılı olabilmesi için mesleğini bilinçli bir şekilde ve isteyerek seçmiş olması gerekmektedir (Tunç, Akansel ve Özdemir, 2010: 25). Birey, yaşamı boyunca bazı gelişim evrelerinden geçer. Mesleki gelişim evresi de bunlardan biridir ve bireyin okul öncesi

döneminden başlayıp, yaşamının sonuna kadar devam eden bir süreci kapsamaktadır. Meslek seçimi ise, mesleki gelişim sürecinin araştırma döneminde yerine getirilmesi beklenen bir gelişim evresidir. Meslek seçimi; bireyin erişebileceği meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip, kendi gereksinimleri ve beklentileri doğrultusunda, istenilen yönleri çok, istenilmeyen yönleri az bir meslek dalına yönelmeye karar vermesi olarak tanımlanmaktadır. Super ve Overstreet (1960), bireyin 14-24 yaş aralığında tecrübe ettiği bu gelişim basamağını “meslek tercihi belirleme” olarak ifade etmişlerdir (Super ve Overstreet, 1960: aktaran Erdem ve Bilge, 2008: 96). Ancak Türkiye’de ergen bireyler, Super ve Overstreet’in “meslek tercihlerini billurlaştırma” olarak tespit ettikleri 14-18 yaş aralığında mesleklerini belirlemek ve bu amaçla bir lise ya da bölüm seçmek durumundadırlar. Bu bağlamda, ilköğretim eğitiminin sonunda ya da lise döneminde gençler, ileride yaşamlarını biçimlendirecek çok önemli bir kararı almanın ağırlığı altında ezilmektedirler (Erdem ve Bilge, 2008: 96).

Bireylerin meslek seçimleri ile ilgili bir diğer kavram, kariyerdir. Kariyer, bireyin çalışma yaşamı süresince herhangi bir iş alanında ilerlemesi, deneyim ve beceri kazanmasına ilişkin bir kavram olup; bireyin çalışma yaşamında geldiği pozisyonlar ile bu pozisyonlar ile ilgili tutum ve davranışları ve yaptığı işleri kapsar (Sağdıç ve Demirkaya, 2009/1: 234). En çok kabul gören kariyer kavramlaştırmalarından birisi; kariyerin, bireysel ve örgütsel hedeflerle doğrudan bağlantılı, bireyin yaşamı boyunca yaşayacağı ve kısmen kontrol altında tutacağı iş deneyimi ve etkinliğiyle bağlantılı bir süreç olduğu şeklindedir (Vergiliel Tüz, 2003/1: 170, 171).

Kariyer kavramına ilişkin bazı özellikler aşağıda sıralanmaktadır (İbiş, 2011: 6,7):

- Kariyer olgusu, yalnızca yüksek statüdeki ya da hızlı terfi olanakları bulunan mesleklerde çalışan bireylerle ilgili olmayıp; örgütteki yöneticilerin kariyeri olabileceği gibi, istihdam edilen yeni bir personelin de kariyeri olabilir.
- Kariyer kavramı yalnızca dikey hareketleri içermez. Diğer bir ifadeyle kariyer işletmedeki basamaksal hiyerarşik yükselmenin yanı sıra yükselmek istemeyen personelin yatay olarak gelişimini de içermektedir.
- Kariyer kavramı tek bir işletmede işe alınma anlamına gelmemektedir. Birden fazla işletme ve birden fazla faaliyet alanı ile ilgili olabilmektedir.

• Kariyer kavramı örgütün birey üzerindeki etkilerinin yanı sıra, bireyin kendi çalışma yaşamı, planlaması ve denetiminde söz sahibi olması anlamına gelmektedir.

Kariyer olgusu; bireyin çalışabileceği yıllar boyunca, herhangi bir meslek alanında adım adım ve devamlı olarak ilerlemesi, deneyim ve beceri kazanması olarak tanımlanabilir. Bireyler kariyerleri boyunca daha fazla gelire sahip olmak, daha fazla sorumluluk üstlenmek, statü, güç ve mesleklerinde saygınlık elde etmek isterler. Kariyer kavramı, insanın yaşamı açısından da özel bir anlam taşımaktadır. Zira, herhangi bir meslekle uğraşan bireyin çalıştığı çevrede diğer bireylerle iletişim kurması ve onlarla işbirliği içinde çalışması, o mesleğin sosyal yönünü oluştururken; bireyin bu mesleği yerine getirmekten elde edeceği iş doyumunu da mesleğin psikolojik yönünü oluşturur. Bireyin kariyer seçimi, onun istek ve gereksinimleri ile ilgi ve yeteneklerini en uygun noktada bir araya getiren bir karardır. Doğru bir kariyer seçimi sonucunda, birey işini daha yüksek bir performansla yerine getirmekte ve işinden yüksek bir tatmin duygusu sağlamaktadır. Bu bağlamda birey önemli olduğunu düşünmekte, anlamlı bir iş yaptığı ve böylece değer yarattığı algısını geliştirmektedir. Dolayısıyla, gerek kariyer seçiminin, gerekse bu amaçla sürdürülmesi gereken eğitimin ve bu yolda sarf edilen çabaların, bir plan çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Kariyer planlama, gerek toplumsal yaşamda, gerekse iş yaşamında bireyin faaliyetlerine dinamizm kazandırdığından, istenmeyen rutin uygulamaları da önleyebilmektedir. Kariyer planlama; bu plana sahip bireyin mesleki gelişimini mümkün kılarken, örgütsel açıdan da bireyin mesleki gelişimini ve işteki yükselmelerini organize etmektedir (Adıgüzel, 2009: 278, 279).

İş dünyasındaki artan değişim hızı, bireylerin yaşamları boyunca yaptıkları kariyer geçişlerinin sayısını artırmaktadır. Bu geçişler sırasında verilen kariyer kararlarının kalitesi, hem birey hem de toplum açısından önem taşımaktadır. Ancak, kariyer kararlarını verme süreci, karmaşık bir süreçtir. Bazı bireyler bu kararları kolay bir şekilde verirlerken, diğer bazıları ise kariyer kararlarını vermede güçlüklerle karşı karşıya kalmakta ve birçoğu profesyonel bir yardım aramaktadır. Kariyer kararları şu özelliklere sahiptir: Karar vermek zorunda olan bir birey vardır, içlerinden seçim yapılacak bir dizi alternatif vardır ve farklı alternatiflerin kıyaslanmasında ya da değerlendirilmesinde dikkate alınan birçok özellik ya da boyut vardır. Bu karakteristiklere ek olarak, kariyer kararları ayrıca belirli kendine özgü özelliklere sahiptir. Bu özelliklerden birincisi, potansiyel alternatiflerin sayısı oldukça fazladır (örneğin, mesleklerin sayı-

sı, okullar, dersler, ya da potansiyel çalışanlar). İkincisi, her bir alternatifte ilişkin olarak elde edilebilecek geniş kapsamlı bir enformasyon kümesi vardır. Üçüncüsü, meslekleri ve bireylerin tercihlerini ayrıntılı ve anlamlı bir biçimde ve yeterince karakterize edebilmek için bir dizi boyuta gerek vardır (eğitimin uzunluğu, bağımsızlığın derecesi, insanlarla ilişkilerin türü). Dördüncüsü, hem bireyin karakteristikleri (şimdiki ve gelecekteki tercihler) hem de gelecekteki kariyer alternatiflerinin doğası bakımından belirsizlik önemli bir role sahiptir (Gati, Krausz ve Osipow, 1996: 511).

Hodkinson ve Sparkes (1997) "kariyer sahipliği teorisi" olarak adlandırdıkları bir kariyer kararı verme teorisi geliştirmişlerdir. Kariyer sahipliği teorisindeki karar verme prosedürü, bireylerin seçimlerine ilişkin rasyonel seçim teorisi gibi geleneksel teorilerden farklıdır. Hodkinson ve Sparkes'in amacı; bir taraftan kişileri, kendi kararlarını serbest bir ortamda veren bağımsız birimler olarak ele alan teoriler ile diğer taraftan kişilerin toplumsal yapıların etkisi altında karar verdiklerini savunan deterministik teoriler arasındaki ikiliği ortadan kaldırmaktır. Kariyer sahipliği teorisi üç birbiriyle bağlantılı boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut, kökleri bireylerin kendine özgü alışkanlıklar/eğilimler sisteminde saklı olan "pragmatik olarak rasyonel karar verme" olarak adlandırılmaktadır. Bu sistem sosyal deneyimlerden elde edilmektedir ve bireyde "normal" davranış, beğeni, normlar ve tercihler olarak bulunmaktadır. Kariyer sahipliği teorisinin ikinci boyutu öğrencilerin eğitimsel ve mesleki alandaki diğer kişilerle olan etkileşimidir. Öğrencilerin üniversite kültürü ya da akademik dünyadaki eğiticiler ile olan etkileşimi hem gelmekte olan mesleğe ilişkin anlayışları, hem de kariyer seçiminden duyacakları tatmin açısından yaşamsal önemdedir. Teorinin üçüncü boyutu dönüm noktalarından, dönüşüm ve rutinlerden oluşmaktadır ve kariyer seçimlerini ve tercihlerini etkileyen öngörülemez ve yaşamsal olaylarla bağlantılıdır. Dönüm noktaları ve dönüşümler, beklenilmeyen kariyer yollarına yol açabilirler. Öğrencilerin programları boyunca etkileşim halinde olduğu etkili idareciler ya da akademik eğiticiler öğrencilerin kariyer yolları üzerinde yaşamsal bir etki doğurabilirler (Ohman, Stenlund ve Dahlgren, 2001: 95).

Kariyer seçimi süreci, bireye özgü tutum ve değerler ve o bireyin alabileceği sosyal destek öğelerinin etkileşiminin bir ürünüdür. Beyon, Toohey ve Kishor (1998), kariyer seçiminde etkili olan faktörleri üç temel öğeden oluşan bir eksene oturtarak, bunları; "içsel, dışsal ve kişilerarası faktörler" olarak açıklamışlardır. Farmer (1987) ise kariyer seçimi konusundaki motivasyonun; bireyin geçmişi ve sahibi bulunduğu kişisel değişkenler ile çevre-

sel değişkenler arasındaki karmaşık etkileşim sürecinin bir ürünü olduğunu ileri sürmektedir. Farmer'ın modelinde bireyin geçmişini, cinsiyet, etnik yapı, sosyo-ekonomik durum ve yaş değişkenleri oluşturmaktadır. Söz konusu "geçmiş, kişisel ve çevresel değişkenlerin" kariyer seçiminde doğrudan bir etkisi kadar, dolaylı bir etkisi de bulunmaktadır. Örneğin, bireyin seçeceği meslek ve ailesinin istekleri arasında uyum sağlamakla, alacağı sosyal desteği de göz önünde bulundurmasında, bu üç değişkenin dolaylı bir etkisi de söz konusudur (Genç, Kaya ve Genç, 2007: 51).

Kariyer seçimi, statik bir durum olmayıp, gelişim sürecinin bir parçasıdır. Ginzberg ve arkadaşlarına göre (1951) erken çocukluk döneminden çocukluk döneminin ortasına kadar olan süreç bir fantazi dönemidir ve bunu erken ergenlik dönemindeki genç adayı bireylerin deneme dönemi izler. Bu deneme döneminde ergenlik çağındaki bireyler ilgileri, kapasiteleri ve değerleri hakkında düşünmeye başlarlar. Erken ergenlikten sonra gelen geç yetişkinlik çağı realistlik bir aşamaya işaret etmektedir ve bu aşamada birey kendi öznel gereksinimleri ve ilgilerinden sıyrılıp, dünyanın neleri sunduğuna ilişkin bir değerlendirmeye odaklanır. Ranson'a (2003) göre basit bir kariyer seçimi bile en azından üç farklı kariyer yoluna sahiptir. Bunlar bir işverene bağlı durağan istihdam, farklı işverenler arasında hareketlilik ve son olarak kendi kendini istihdamdır (Kniveton, 2004: 47).

Bireylerin mesleki ilgi alanlarının belirlenmesi ve her bir bireyin kişiliğine uygun meslek seçimi konuları üzerine yapılan çalışmaların ilki 1920 yılında Carnegia Teknoloji Enstitüsü'nde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın ardından E. K. Strong 1927 yılında "Strong Mesleki İlgi Envanteri"ni (Strong Vocational Interest Blank) literatüre kazandırmıştır. Bu çalışma, literatürde ilk ilgi envanteri olma özelliğini taşımaktadır. 1939 yılında Frederick Kuder, "Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri"ni (Kuder Preference Record-Vocational) geliştirerek ilgili çalışma alanında bir ilerleme kaydetmiştir. 1959 yılında ise John Holland, halen dünyada en yaygın kullanılan mesleki yetenek testi olan "Kendini Araştırma Envanteri"ni (SDS/Self-Directed Search) geliştirmiştir. Günümüzde meslek öğreniminde ya da bir işte başarılı olma olasılığını ölçmeye yönelik olarak geliştirilmiş birçok mesleki yetenek testinin arasında, Holland'ın geliştirdiği "Kendini Araştırma Envanteri"nin farklı bir konumu vardır (Kamaşak ve Bulutlar, 2010: 120).

Kariyer seçimine ilişkin teorilerden biri de, Holland'ın mesleki kişilik kuramıdır. Holland'a (1985) göre kendi ilgilerini ve yeteneklerini bilen bireyler, aktif bir şekilde kendilerine uygun bir kariyeri arayacaklardır (Kniveton,

2004: 48). Holland'ın (1959) mesleki kişilik kuramı; bireyin kişilik dinamiği ile mesleklerin içinde yürütüldüğü çevre ya da söz konusu mesleklerin gerektirdiği faaliyetler arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Holland, bireyin herhangi bir mesleğe olan ilgisinin, o bireyin kişiliğinin bir yansıması olduğunu ifade etmektedir. Bireyin değerlerini, ihtiyaçlarını ve güdülenmesini içeren kişiliği, onun kariyer seçimini belirleyen önemli bir faktördür. Holland, belirli kişilik özelliklerine sahip bireylerin, belirli tanımlanabilir nitelikteki işlere ilgi duyduklarını ve bu işler için uygun olduklarını kabul etmektedir (Pilavcı, 2007: 31,32). Bireyin gerek iş, gerekse özel yaşamında mutlu olabilmesinin ve iyi bir kariyer elde etmesinin temel şartı, o bireyin, kişiliğine uygun bir meslek seçmesidir. Yetenek ve ilgileri ile uyumlu olmayan meslek seçilen kişilerin çalışmaya karşı isteksiz oldukları, işlerine devamsızlık yaptıkları, düşük verimle çalıştıkları, yeniliklere direndikleri ve mesleklerini değiştirme çabası içinde oldukları gözlemlenmektedir (Yavuz, Çelik, Bircan ve Göç, 2002).

Holland, bireylerin farklı kişilik yapılarının bir gereği olarak farklı ilgi, amaç, istek, tutum ve yeteneklere sahip olduklarını ve kişilik yapılarından kaynaklanan bu farklı öğelerin bireyin meslek seçimini etkilediğini ifade etmiştir. Birey, değerlerini, ilgilerini, yeteneklerini ve beklentilerini doğru bir şekilde belirleyip doğru seçimler yaptığı takdirde, meslek yaşamına ilişkin doğru kararı da vermiş olmaktadır. Kişilik yapısıyla uyumlu bir meslekte çalışan bireyin iş tatmini ve işinden duyduğu memnuniyet düzeyi de artmaktadır. Holland'ın mesleki kişilik kuramı dört temel varsayım içermektedir (Koca, 2009: 30, 31):

- Herhangi bir birey altı farklı kişilik tipinden birinin özelliklerini sergilemektedir. Bu kişilik tipleri; realistik, araştırmacı, yaratıcı, sosyal, girişimci ve düzenli olarak sıralanmaktadır. Bu kişilik tipleri olması beklenen, idealize edilmiş kavramlardır. Biyolojik kalıtım, anne-baba, arkadaşlar, sosyal sınıf, kültürel ve fiziksel çevre gibi öğelerin kültürel, biyolojik ve bireysel güçler ile etkileşimine, bireyin edindiği deneyimlerin eklenmesi ile birey tercih etmeyi öğrenmektedir. Zaman içerisinde bireyin bu tercihleri ilgilerine, ilgileri de yetkinliklerine dönüşmektedir. Bireyin bu kendine özgü ilgi ve yetkinlikler çerçevesinde düşünüp davranması ile kendisine ait bir kişilik tipi ortaya çıkmaktadır.

- Bireysel ilgileri, yetenekleri ve yaşam tarzları birbirine benzeyen bireyler, aynı araçları kullanıp aynı işi yapmaktan ve aynı çevrede bulunmaktan hoşnutluk duymaktadırlar. Böylece her bir kişilik tipinin etkin olduğu ve aynı kişilik tipini sergileyen bireylerin bulunduğu çevreler ortaya çıkmak-

tadır. Bu çevreler gerçekçi, araştırmacı, sanatçı, geleneksel, girişimci ve sosyal olmak üzere altı farklı özellikte ortaya çıkabilirler.

- Bireyler, yetenek ve becerilerini sergileyebilecekleri, tutum ve değerlerini özgürce ifade edebilecekleri ve kendi kişilik yapılarıyla uyumlu roller üstlenebilecekleri çevrelerin arayışı içindedirler. Bu arayış süreci farklı bilinç düzeylerinde ve uzun bir zaman diliminde ortaya çıkabilir.

- Bireyin davranışları, kişiliğinin ve içinde bulunduğu çevrenin etkileşimi ile şekillenmektedir. Dolayısıyla bireyin, kişilik özellikleri ve içinde bulunduğu çevre bilindiği takdirde, hangi davranışları sergileyebileceği ve nasıl bir meslek seçeceği de tahmin edilebilir.

Holland (1996) tarafından sınıflandırması yapılan söz konusu altı kişilik tipine ilişkin ayrıntılı bilgilere aşağıda yer verilmektedir (Kamaşak ve Bulutlar, 2010: 121):

- Gerçekçi Kişilik Tipi: Gerçekçi kişilik tipi sergileyen bireyler, daha çok mekanik işler yerine getirmekten zevk almakta ve çeşitli aletlerden yararlanarak tamirat yapmaktan hoşlanmaktadır. Bu kişilik tipine dahil olan bireylerin tercih ettikleri meslekler arasında; marangozluk, araç sürücülüğü, çiftçilik, pilotluk, sporculuk, denizcilik, mühendislik, elektrikçilik ve makinistlik sayılabilir.

- Araştırmacı Kişilik Tipi: Bu kişilik tipine sahip bireyler, doğal veya sosyal olguları anlamak, araştırmak, tahmin etmek ve kontrol etmek gibi faaliyetlerden hoşlanmaktadır. Bu kişilik tipindeki bireyler daha çok psikolog, mikrobiyolog, biyolog, bilim insanı, mühendis, kimyager gibi mesleklere yönelmektedirler. Diğer yandan herhangi bir işletme ya da kurumun araştırma ve geliştirme departmanında araştırmacı olarak çalışmak da, bu kişilik tipindeki bireyler açısından uygun bir meslektir.

- Sanatçı Kişilik Tipi: Genelde içe dönük, duygusal ve duyarlı olan bu kişilik tipindeki bireyler, geniş bir hayal gücüne sahiptirler ve sanata, müziğe, edebiyata ve estetiğe ilgi duymaktadırlar. Bu kişilik tipindeki bireyler açısından uygun meslekler arasında müzisyenlik, tiyatro sanatçılığı, artistlik, iç mimarlık, dekoratörlük, modelistlik, kompozitörlük sayılabilir.

- Sosyal Kişilik Tipi: Bu kişilik tipindeki bireyler, diğer insanlara yardım etmekten, onlara bir şeyler öğretmekten, hizmet etmekten ve danışmanlık yapmaktan hoşlanırlar. Bu kategorideki bireyler için danışmanlık, din adamlığı, eğitim denetçiliği, rehber öğretmenlik gibi meslekler uygun sayılabilir.

- Girişimci Kişilik Tipi: Bu kişilik tipindeki bireyler, insanları ikna etmeye, yönetmeye ve hatta onları kontrol ederek yönlendirmeye eğilimlidirler.

Kişilik yapıları gereği dışa dönük, enerjik, gücü elinde tutmayı seven hırslı bireylerdir. Bu kişilik tipindeki bireyler için uygun meslekler arasında avukatlık, satıcılık, politikacılık, ekonomistlik, bir işletmede yöneticilik ve genel müdürlük sayılabilir.

• Geleneksel Kişilik Tipi: Bu kişilik tipindeki bireyler, rutin işlerden hoşlanarak, standartların uygulanmasını isterler ve belirsizlik içeren ortamlardan uzak dururlar. Kişilik yapıları gereği sorumluluk sahibi, ağır başlı, dengeli ve güçlü kişilerdir. Bu kişilik tipine girenler açısından uygun meslekler arasında muhasebe ve denetçilik, kamu kesiminde yöneticilik, vergi uzmanlığı sayılabilir.

3. YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin kariyer seçimlerinin belirlenmesi ve kariyer seçimlerinin öğrencilere ait demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadıklarının saptanmasıdır. Araştırmanın evrenini Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Yarıyılı'nda Pınarhisar Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrenci sayısı 799'dur (Pınarhisar Meslek Yüksekokulu Öğrenci İşleri. 2012). Bu ana kütle içinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak 280 öğrenciden veri toplanmıştır. Örneklemenin evreni temsil etme oranı % 35 olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada analizlere esas olan veriler anket tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Pilavcı'nın Yüksek Lisans Tez'inde kullandığı ölçekten yararlanılmıştır (Pilavcı, 2007). Pilavcı, söz konusu ölçeği hazırlarken Holland'ın Kariyer Seçme Envanteri ile Hsieh (2006) tarafından Tayvan'da National Kaohsiung Hospitality Üniversitesi öğrencileri üzerinde uygulanan anket çalışmasından yararlanmıştır (Pilavcı, 2007: 57). Bu ölçek 5'li Likert tipi bir ölçektir ve toplam 42 maddeden oluşmuştur. Ölçek kapsamında her bir ifade ile ilgili seçenekler; (1) Hiç Sevmem, (2) Sevmem, (3) Kararsızım, (4) Severim, (5) Çok Severim şeklinde puanlanmıştır. 5'li Likert tipi ölçeğe ek olarak sınıflamalı bir ölçek yardımıyla öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin veriler toplanmıştır. Bu demografik özellikler sırasıyla öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim gördükleri program, öğrenim gördükleri sınıf, anne ve babalarının eğitim durumları, bir kariyer planına sahip olup olmadıkları, eğitim gördükleri alanda çalışmayı isteyip istemedikleri ve çalışacakları işi seçmede önem verdikleri unsurdur.

Araştırmada aşağıda belirtilen hipotezler test edilmiştir:

H₀1: Öğrencilerin kariyer seçimleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₀2: Öğrencilerin kariyer seçimleri, öğrenim gördükleri programa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₀3: Öğrencilerin kariyer seçimleri, öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₀4: Öğrencilerin kariyer seçimleri, annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₀5: Öğrencilerin kariyer seçimleri, babalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₀6: Öğrencilerin kariyer seçimleri, bir kariyer planına sahip olup olmamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₀7: Öğrencilerin kariyer seçimleri, eğitim gördükleri alanda çalışmak isteyip istememelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₀8: Öğrencilerin kariyer seçimleri, çalışmak istedikleri işi seçmede kendilerini motive eden unsura göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Araştırma ile elde edilen verilerin analiz edilmesi kapsamında, sırasıyla öğrencilere ait demografik özelliklerin tanımlayıcı istatistiklerinin analizi; kullanılan ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri; faktör boyutlarının hangi demografik özelliklere göre farklılaştığının belirlenmesine yönelik ilişkisiz örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir.

4.1. Örneklem Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Özellik	Kategori	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	163	58,2
	Kız	117	41,8
Program	Bilgisayar Programcılığı	117	41,8
	Elektrik	35	12,5
	Bilgi Yönetimi	87	31,1
	İkram Hizmetleri	23	8,2
	Turizm ve Otel İşletmeciliği	18	6,4

Sınıf	1.sınıf	135	48,2
	2.sınıf	144	51,4
	2+1.sınıf	1	0,4
Annenin Eğitim Durumu	İlkokul	174	62,1
	Ortaokul	53	18,9
	Lise	40	14,3
	Üniversite	6	2,1
	Cevaplamayan	7	2,5
Babamın Eğitim Durumu	İlkokul	113	40,4
	Ortaokul	76	27,1
	Lise	75	26,8
	Üniversite	14	5,0
	Cevaplamayan	2	0,7
Kariyer Planınız Var mı?	Evet	201	71,8
	Hayır	75	26,8
	Cevaplamayan	4	1,4
Eğitim Gördüğünüz Alanda mı Çalışacaksınız?	Evet	135	48,2
	Belki	101	36,1
	Hayır	43	15,4
	Cevaplamayan	1	0,4
İşinizi Seçmede Sizi Motive Eden Unsur Nedir?	İşin yaratıcılık gerektirmesi	42	15,0
	Başarı imkanlarının fazla olması	91	32,5
	Maaşının yüksek olması	48	17,1
	İşin toplumda prestij sağlaması	28	10,0
	İşi kaybetme riskinin düşük olması	32	11,4
	Bağımsız çalışma imkanının olması	22	7,9
Cevaplamayan	17	6,1	

4.2. Ölçeğin Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda Cronbach'ın Alpha katsayısı 0,906 olarak gerçekleşmiştir. Bu değer ölçeğin öğrenciler tarafından yüksek düzeyde anlaşıldığını göstermektedir. Ölçeğin geçerliliğini analiz etmek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi kapsamında temel bileşenler yöntemi ile dik döndürme tekniği olan "varimax" kullanılmıştır. Faktör analizi sonucunda KMO katsayısı 0,850 ve Bartlett's test değeri 3870, 338 ($p < 0,000$) olarak hesaplanmıştır. Analiz sonucunda ölçek maddeleri, toplam varyansın % 52'sini açıklayan altı faktör altında toplanmıştır. Bu çalışmada yapılan faktör analizinin sonuçları, Pilavcı'nın (2007) Yüksek Lisans tezi çalışmasında yapılan faktör analizi sonuçları ile uyumludur. Her iki çalışmada da altı faktörlü bir yapı elde edilmiştir ve bu çalışmada faktörler, literatürdeki isimleriyle isimlendirilmişlerdir. Faktör analizi sonuçları Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 2. Ölçeğin Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklanan Varyans (%)	Alpha
<i>Faktör 1: Sosyal</i>		8,542	22,480	,857
Sakat ve hasta insanlara bakma	,760			
Problemleri çözmede yardımcı olma	,760			
Birilerine bir şeyler öğretme	,746			
Hayır kurumlarında çalışma	,732			
Yardım edebileceği yerlerde çalışma	,707			
İlk yardımda bulunma	,690			
Sebze, meyve ve bitki yetiştirme	,403			
<i>Faktör 2: Araştırmacı</i>		3,175	8,355	,826
Laboratuvarında çalışma	,750			
Bilimsel teori üzerinde çalışma	,731			
Bilimsel problemler çözme	,703			
Makale ve kitap okuma	,642			
Araştırma yapma	,582			
Kimyasal araştırmalar yapma	,571			
Analitik ve entelektüel aktivitelerde bulunma	,523			
Psikolojik kitap ve dergi okuma	,469			
<i>Faktör 3: Sanatçı</i>		2,494	6,563	,826
Toplum önünde performans gösterme	,718			
Bir grup ya da orkestrada çalgı çalma	,717			
Resim, müzik veya el sanatlarıyla uğraşma	,660			
Kıyafet, takı ya da mobilya tasarlama	,629			
Bir yeri dekore etme	,557			
Roman, oyun yazma veya okuma	,532			
Tiyatro, konser ya da müzikale gitme	,507			
Yemek yapma	,495			
<i>Faktör 4: Geleneksel</i>		2,131	5,609	,831
Gelir ve giderleri kontrol etme	,778			
Kayıt ve dosyaları muhafaza etme	,715			
Eksik ve hataları kontrol ve tespit etme	,675			
Kayıtları sistematik ve düzenli hale getirme	,654			
Gelir vergisi formlarını doldurma	,627			
Hesap ve muhasebe işleri ile uğraşma	,569			
Ofis malzeme ve araçlarını kullanma	,540			
<i>Faktör 5: Gerçekçi</i>		1,797	4,728	,760
Araba tamir etme	,773			
Mekanik eşyaları onarma	,709			
Araç, makine ya da hayvanlarla çalışma	,701			
Tahtadan eşya ya da bina yapma	,696			
<i>Faktör 6: Girişimci</i>		1,631	4,291	,716
Pazarlık yapma	,717			
Satış ve pazarlama yapma	,699			
Başarılı işadami ya da liderlerle tanışma	,565			
İş dünyasında başarılı olma stratejilerini öğrenme	,554			

Notlar: Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Faktör Analizi Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği: 0,850, Bartlett's Test of Sphericity: $p < 0,000$ (Chi Square 3870,338 $df=703$) Toplam Varyans: 52,026

4.3. Öğrencilerin Kariyer Seçimlerinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi

Öğrencilerin kariyer seçimlerinin, cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem t-testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Cinsiyet Özelliğine İlişkin t-testi Sonuçları

Faktörler	Erkek Ortalama	Kız Ortalama	t-değeri	sig.
Sosyal	3,85	4,26	-5,010	0,000
Araştırmacı	2,98	3,17	-1,884	0,061
Sanatçı	3,21	4,06	-10,557	0,000
Geleneksel	3,34	3,48	-1,453	0,148
Gerçekçi	3,52	2,55	8,850	0,000
Girişimci	3,84	3,78	0,593	0,554

t-Testi sonucunda öğrencilerin sosyal, sanatçı ve gerçekçi kariyer seçimlerinin 0,001 anlamlılık düzeyinde cinsiyete göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Buna göre kız öğrencilerin sosyal kariyer seçimleri ($X=4,26$), erkek öğrencilere ($X=3,85$) göre daha güçlüdür; kız öğrenciler sosyal kariyer seçimine denk düşen meslekleri erkek öğrencilere göre daha fazla tercih etmektedirler. Yine kız öğrencilerin sanatçı kariyer seçimleri ($X=4,06$), erkek öğrencilere ($X=3,22$) göre daha yüksektir. Diğer yandan erkek öğrencilerin gerçekçi kariyer seçimleri ($X=3,53$), kız öğrencilere ($X=2,55$) göre daha yüksektir. Araştırmacı, geleneksel ve girişimci kariyer seçimleri ise, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu durumda H_0 reddedilmektedir.

Öğrencilerin kariyer seçimlerinin, öğrenim gördükleri programa göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda öğrencilerin sosyal, sanatçı ve gerçekçi kariyer seçimlerinin, programa göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 5'te verilmektedir. Sosyal kariyer seçiminde grup varyanslarının eşit olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan varyansların homojenliği testi sonucunda grup varyanslarının eşit olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Levene F istatistiği=0,846, $p > 0,05$). Bu nedenle sosyal kariyer tercihinde farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Post-Hoc testlerinden Scheffe testi gerçekleştirilmiştir.

Yapılan Scheffe testi sonucunda farklılığın Bilgi Yönetimi programında okuyan öğrenciler ile Elektrik programında okuyan öğrenciler arasında olduğu bulunmuştur. Bilgi Yönetimi programında okuyan öğrencilerin sosyal kariyer seçimleri ($X=4,15$), Elektrik programında okuyan öğrencilerden ($X=3,70$) daha güçlüdür.

Tablo 4. Öğrenim Görülen Programa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Faktörler	Kareler Toplamı	Df	Ortalamanın Karesi	F	sig.
Sosyal	5,506	4	1,376	3,262	0,012
Araştırmacı	2,108	4	0,527	0,859	0,490
Sanatçı	8,923	4	2,231	3,943	0,004
Geleneksel	1,985	4	0,496	0,888	0,472
Gerçekçi	23,494	4	5,874	6,615	0,000
Girişimci	3,373	4	0,843	1,395	0,236

Sanatçı kariyer seçiminde varyansların homojenliği testi sonucunda, grup varyanslarının eşit olduğu bulunmuştur (Levene F istatistiği=1,011; $p>0,05$). Yapılan Scheffe testi sonucunda farklılığın İkrâm Hizmetleri programında okuyan öğrenciler ile Elektrik programında okuyan öğrenciler arasında olduğu bulunmuştur. İkrâm Hizmetleri programında okuyan öğrencilerin Sanatçı kariyer seçimleri ($X=3,93$), Elektrik programında okuyan öğrencilerden ($X=3,24$) daha güçlüdür. Gerçekçi kariyer seçiminde grup varyanslarının eşit olmadığı bulunmuştur (Levene F istatistiği=6,182; $p<0,05$). Bu durumda Tamhane'nin T2 testi gerçekleştirilmiştir. Test sonucunda gerçekçi kariyer seçiminde farklılığın Bilgisayar Programcılığı ($X=3,20$), Elektrik ($X=3,40$), Bilgi Yönetimi ($X=3,14$), Turizm ve Otel İşletmeciliği ($X=3,18$) programları ile İkrâm Hizmetleri ($X=2,14$) programı arasında olduğu bulunmuştur. İkrâm Hizmetleri programında öğrenim gören öğrencilerin gerçekçi kariyer seçimleri, diğer tüm programlarda okuyan öğrencilere göre daha zayıftır. Bu veriler ışığında H_0 2 reddedilmiştir.

Tablo 5. Öğrenim Görülen Sınıfa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Faktörler	Kareler Toplamı	Df	Ortalamanın Karesi	F	sig.
Sosyal	3,548	2	1,774	4,160	0,017
Araştırmacı	1,768	2	0,884	1,450	0,237
Sanatçı	4,453	2	2,226	3,842	0,023
Geleneksel	0,395	2	0,197	0,352	0,703
Gerçekçi	0,721	1	0,721	0,745	0,389
Girişimci	1,783	2	0,891	1,471	0,232

Öğrencilerin kariyer seçimlerinin, öğrenim gördükleri sınıfa göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik tek yönlü varyans analizi sonucunda Sosyal ve Sanatçı kariyer seçimlerinin alt grupları arasında bir farklılık bulunmuştur. Ancak alt gruplardan 2+1. sınıfta okuyan denek sayısı 2'den az olduğundan ötürü Post-Hoc testi gerçekleştirilememiştir. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 6'da gösterilmektedir. Bu durumda H_0 3 reddedilmiştir.

Öğrencilerin kariyer seçimlerinin, annelerinin eğitim durumuna göre bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, annelerin eğitim durumuna göre farklılığın olmadığı bulunmuştur. Bu durumda H_0 4 kabul edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 6. Annenin Eğitim Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Faktörler	Kareler Toplamı	Df	Ortalamanın Karesi	F	sig.
Sosyal	1,997	3	0,666	1,514	0,211
Araştırmacı	1,930	3	0,643	1,071	0,362
Sanatçı	1,175	3	0,392	0,654	0,581
Geleneksel	0,929	3	0,310	0,550	0,648
Gerçekçi	0,110	3	0,037	0,038	0,990
Girişimci	2,387	3	0,796	1,299	0,275

Diğer yandan öğrencilerin kariyer seçimlerinin babalarının eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda da, babaların eğitim durumuna göre bir farklılığın olmadığı bulunmuştur. Dolayısıyla H_0 5 kabul edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 8'de verilmektedir.

Tablo 7. Babanın Eğitim Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Faktörler	Kareler Toplamı	Df	Ortalamanın Karesi	F	sig.
Sosyal	1,226	3	0,409	0,930	0,427
Araştırmacı	0,972	3	0,324	0,526	0,665
Sanatçı	1,040	3	0,347	0,580	0,629
Geleneksel	0,936	3	0,312	0,560	0,642
Gerçekçi	1,414	3	0,471	0,483	0,695
Girişimci	2,244	3	0,748	1,228	0,300

Öğrencilerin kariyer seçimlerinin halihazırda bir kariyer planına sahip olup olmamaları açısından analizi amacıyla ilişkisiz örneklem t-testi gerçekleştirilmiştir. t-testi sonucunda Sosyal, Sanatçı ve Girişimci kariyer se-

çimlerinin, bir kariyer planına sahip olup olmama açısından bir farklılık gösterdiği; diğer faktörlerin ise bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bir kariyer planına sahip öğrencilerin Sosyal, Sanatçı ve Girişimci kariyer seçimleri, bir kariyer planına sahip olmayan öğrencilerden daha yüksektir. Bu durumda H_{06} reddedilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 9'da gösterilmektedir.

Tablo 8. Bir Kariyer Planına Sahip Olup Olmamaya İlişkin İlişkisiz Örneklem T-testi Sonuçları

Faktörler	"Evet" Ortalama	"Hayır" Ortalama	t-değeri	sig.
Sosyal	4,11	3,77	3,622	0,000
Araştırmacı	3,11	2,91	1,714	0,088
Sanatçı	3,67	3,26	3,673	0,000
Geleneksel	3,43	3,31	1,040	0,299
Gerçekçi	3,15	3,06	0,602	0,548
Girişimci	3,89	3,58	2,954	0,003

Öğrencilerin kariyer seçimlerinin, eğitim gördükleri alanda çalışmaya istekli olup olmamaları açısından bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, Araştırmacı kariyer seçiminin, söz konusu demografik özelliğe göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Diğer faktörler bu demografik özelliğe göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu durumda H_{07} reddedilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Alanda Çalışıp İsteyip İstememelerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Faktörler	Kareler Toplamı	Df	Ortalamanın Karesi	F	sig.
Sosyal	2,268	2	1,134	2,692	0,070
Araştırmacı	8,048	2	4,024	6,875	0,001
Sanatçı	1,791	2	0,895	1,516	0,222
Geleneksel	0,387	2	0,194	0,346	0,708
Gerçekçi	3,400	2	1,700	1,761	0,174
Girişimci	1,896	2	0,948	1,560	0,212

Araştırmacı kariyer seçiminde varyansların homojenliği testi sonucunda, grup varyanslarının eşit olduğu bulunmuştur (Levene F istatistiği=2,530; $p>0,05$). Scheffe testi sonucunda farklılığın eğitim gördüğü alanda çalışmak isteyen öğrenciler ile alanında çalışmak istemeyenler arasında olduğu bulunmuştur. Eğitim gördüğü alanda belki çalışmak isteyen öğrenciler ile diğer gruplarda yer alan öğrenciler arasında bir farklılık bulunamamıştır.

Eğitim gördüğü alanda çalışmak isteyen öğrencilerin Araştırmacı kariyer seçimleri ($X=3,21$), alanında çalışmak istemeyen öğrencilerden ($X=2,66$) daha güçlüdür.

Öğrencilerin kariyer seçimlerinin, çalışacakları işi seçmede kendilerini en fazla motive eden unsura göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda; Sosyal ve Sanatçı kariyer seçimlerinin bir farklılık gösterdiği, diğer faktörlerde böyle bir farklılığın bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durumda H_0 reddedilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 10. Öğrencileri Çalışacakları İş Seçmede En Fazla Motive Eden Unsura İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Faktörler	Kareler Toplamı	Df	Ortalamanın Karesi	F	sig.
Sosyal	5,207	5	1,041	2,347	0,042
Araştırmacı	4,384	5	0,877	1,495	0,192
Sanatçı	15,529	5	3,106	5,869	0,000
Geleneksel	4,684	5	0,937	1,673	0,142
Gerçekçi	7,268	5	1,454	1,472	0,200
Girişimci	1,460	5	0,292	0,494	0,781

Sosyal ve Sanatçı kariyer seçimlerinde yapılan varyansların homojenliği testi sonucunda her iki faktörde de grup varyanslarının eşit olduğu bulunmuştur (Sosyal için Levene F istatistiği=1,314; $p>0,05$; Sanatçı için Levene F istatistiği=0,896; $p>0,05$). Farklılığın yönünü bulmak için yapılan Bonferroni testi sonucunda Sosyal kariyer seçiminde farklılığın, öğrencileri çalışacakları işi seçmede motive eden unsurlardan “işin yaratıcılık gerektirmesi” ile “maaşının yüksek olması” arasında olduğu görülmektedir. Çalışacağı işi seçmede söz konusu işin yaratıcılık gerektiren bir iş olmasını öncelikli gören öğrencilerin ($X=4,17$) sosyal kariyer seçimleri, söz konusu işin maaşının yüksek olmasını öncelikli gören öğrencilerden ($X=3,72$) daha güçlüdür. Sanatçı kariyer seçiminde yapılan Scheffe testi sonucunda farklılığın “iş kaybete riskinin düşük olması” ile “işin yaratıcılık gerektirmesi” ve “başarı imkanlarının fazla olması” arasında olduğu görülmektedir. Çalışacağı işi seçmede o işin yaratıcılık gerektirmesini öncelikli gören öğrenciler ($X=3,82$) ile başarı imkanlarının fazla olmasını öncelikli gören öğrencilerin ($X=3,77$) Sanatçı kariyer seçimleri, iş kaybete riskinin düşük olmasını öncelikli gören öğrencilerden ($X=3,15$) daha güçlüdür.

5. SONUÇ

Bu çalışmanın amacını Pınarhisar Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin kariyer tercihlerinin belirlenmesi ve söz konusu tercihlerin, öğrencilerin hangi demografik özelliklerine göre farklılık gösterdiğinin tespit edilmesi oluşturmaktadır. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin kariyer seçimleri; Sosyal, Araştırmacı, Sanatçı, Geleneksel, Gerçekçi ve Girişimci boyutları altında toplanmış ve söz konusu boyutların, öğrencilerin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılıklar gösterdikleri tespit edilmiştir.

- Öğrencilerin sosyal kariyer tercihleri; cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri programa, sınıflarına, henüz bir kariyer planına sahip olup olmamalarına ve çalışacakları işi seçmede kendilerini motive eden unsura göre farklılık göstermektedir. Sosyal kariyer tercihleri, erkek öğrencilerden daha güçlü olan kız öğrencilerin, sosyal kariyer tercihi grubundaki mesleklere erkek öğrencilerden daha fazla ilgi duydukları söylenebilir. Öğrencilerin kariyer tercihleri öğrenim gördükleri program açısından incelendiğinde; Bilgi Yönetimi programında okuyan öğrencilerin sosyal kariyer tercihlerinin, Elektrik programında okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulguya neden olarak Bilgi Yönetimi programının sosyal, Elektrik programının sayısal bir program olması gösterilebilir. Sosyal bir programda okuyan öğrencilerin, sosyal bir kariyer tercihinde bulunmaları doğal karşılanabilir. Sosyal kariyer seçimi, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre de farklılık göstermektedir, ancak bu farklılığın hangi sınıflar arasında olduğu tespit edilememiştir. Diğer yandan halihazırda bir kariyer planına sahip öğrencilerin, olmayan öğrencilere göre sosyal bir kariyeri daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla bir kariyer planına sahip olma ile sosyal kariyer tercihi arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Sosyal kariyer tercihinin, öğrencileri çalışacakları işi seçmede motive eden unsurla da ilişkili olduğu bulunmuştur. Sosyal kariyer tercihi yapan öğrenciler açısından, çalışacağı işin yaratıcılık gerektirmesi, o işin maaşının yüksek olmasından daha önemlidir. Sosyal kariyeri tercih eden öğrenciler için çalışacakları işin kendilerini manevi açıdan tatmin etmesi, maddi açıdan tatmin etmesinden daha fazla önem taşımaktadır.

- Sanatçı kariyer boyutu öğrencilerin cinsiyetine, öğrenim gördükleri programa, sınıflarına, halihazırda bir kariyer planına sahip olup olmamalarına ve kendilerini çalışacakları işi seçmede motive eden unsura göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yapılan analizler sonucunda kız öğrencilerin sanatçı kariyer tercihlerinin, erkek öğrencilere göre daha güçlü olduğu bulunmuştur. Diğer yandan İkrâm Hizmetleri programında okuyan öğrencilerin sanatçı kariyer

tercihleri, Elektrik programında okuyan öğrencilerden daha güçlüdür. İkram Hizmetleri programlarında okuyan öğrencilerin meslek yaşamlarında yemek yapımı ve servisi işlerinde çalışacakları ve bu işlerin de yetenek ve beceri içeren meziyetlere sahip olmayı gerektirdiği dikkate alınır, böyle bir sonuca ulaşılması doğal kabul edilebilir. Öğrencilerin sanatçı kariyer seçimleri, öğrenim gördükleri sınıfa göre de bir farklılık göstermektedir; ancak bu farklılığın hangi sınıflar arasında olduğu tespit edilememiştir. Bir kariyer planına sahip öğrencilerin sanatçı kariyer tercihleri, olmayan öğrencilere göre daha güçlüdür. Sanatçı kariyeri tercih eden öğrenciler için işin yaratıcılık gerektirmesinin ve başarı imkanlarının fazla olmasının, işi kaybetme riskinin düşük olmasından daha önemli olduğu da bulunmuştur. Bu bulgu sanatçı kariyeri tercih eden öğrencilerin risk almaya daha açık oldukları ve sanatçı özelliklerine dayalı olarak yaratıcı ve üretici işlerde çalışmayı ve kişisel başarıyı esas aldıkları şeklinde yorumlanabilir.

- Öğrencilerin gerçekçi kariyer tercihleri, cinsiyetlerine ve öğrenim gördükleri programa göre farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin gerçekçi kariyer tercihleri, kız öğrencilere göre daha güçlüdür. Programlar açısından incelendiğinde ise tüm programlar içinde İkram Hizmetleri programında öğrenim gören öğrencilerin gerçekçi kariyeri en alt düzeyde arzuladıkları görülmektedir. İkram Hizmetleri alanının sanatçı kariyer tercihinin daha yatkın olduğu anlaşılmaktadır.

- Bir kariyer planına sahip öğrencilerin girişimci kariyer tercihleri, olmayan öğrencilerden daha güçlüdür. Bir kariyer planına sahip olma ile girişimci kariyere sahip olma arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. İş hayatında yükselmeyi amaçlayan girişimci kariyer tercihi yüksek öğrencilerin bir kariyer planına göre geleceği planlayarak hareket etmeleri doğal bir sonuçtur.

- Eğitim gördüğü alanda çalışan öğrencilerin araştırmacı kariyer hedefleri, eğitim gördüğü alanda çalışmak istemeyen öğrencilerden daha güçlüdür.

Henüz meslek yaşamına atılmamış genç bireylerin kişilik tipleriyle uyumlu kariyer tercihlerinde bulunmaları, onların ilerideki yaşamları boyunca mutlu ve tatminkar olmalarını sağlayacak olması bakımından önemlidir. Bu çalışma da bu önem doğrultusunda üniversite öğrencisi gençlerin kariyer tercihlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Böylece genç meslek adayı öğrencilerin kariyer tercihi konusunda verecekleri kararlara yön göstermek amaçlanmıştır.

KAYNAKLAR

- ADIGÜZEL, O. (2009). Shein'in kariyer çapaları perspektifinde Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF öğrencilerinin kariyer değerlerine ilişkin bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (2); ss. 277-292.
- BEYON, J., TOOHEY, K. ve KISHOR, N. (1998). Do visible minority students of Chinese and South Asian ancestry want teaching as a career? Perceptions of some secondary school students in Vancouver, B.C. *Canadian Ethnic Studies*, 30(2); 50-73.
- ERDEM, A.Y. ve BİLGE, F. (2008). Lise öğrencileri için meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar ölçeği'nin geliştirilmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29); ss. 95-114.
- FARMER, H.S. (1987). A multivariate model for explaining gender differences in career and achievement motivation. *Educational Researcher*, 16(2); 5-9.
- GATI, I., KRAUSZ, M. ve OSIPOW, S.H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision making. *Journal of Counseling Psychology*, 43(4); 510-526.
- GENÇ, G.; KAYA, A. ve GENÇ, M. (2007). İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, (14); 49-63.
- GINZBERG, E., GINZBERG, S.W., AXELRAD, S. ve HERMA, J.R. (1951). *Occupational choice: An approach to a general theory*. New York: Columbia University Press.
- HODKINSON, P. ve SPARKES, A.C. (1997). Careership: A sociological theory of career decision making. *Br J Social Educ*, 18; 29-44.
- HOLLAND, J.L. (1985). *Making vocational choices*. 2nd edit. Englewood Cliffs. NJ: Prentice Hall.
- HSİEH, C.A. (2006). *A study of the relationship between work values and career choice among hospitality management students in Taiwan*. Idaho State University Human Resource Training and Development. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- İBİŞ, E. (2011). *Öğrencilerin üniversite bölüm tercihleri ve kariyer yönelimleri arasındaki ilişkiye dair bir araştırma*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Ana Bilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KAMAŞAK, R. ve BULUTLAR, F. (2010). Kişilik, mesleki tercih ve performans ilişkisi: Akademik personel üzerine bir araştırma", *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (2); ss. 119-126.
- KNIVETON, B.H. (2004). The influences and motivations on which students base their choice of career. *Research in Education*, 72; 47-57.
- KOCA, A.İ. (2009). *Üniversite öğrencilerinin değerleri ve bireysel özellikleri ile kar tercihleri arasındaki ilişki: Çukurova Üniversitesi'nde bir araştırma*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

OHMAN, A., STENLUND, H. ve DAHLGREN, L. (2001). Career choice, professional preferences and gender-the case of Swedish Physiotherapy students. *Advances in Physiotherapy*, 3; 94-107.

PİLAVCI, D. (2007). *Bilgi Çağında değişen kariyer anlayışı ve üniversite öğrencilerinin kariyer tercihlerini etkileyen faktörler üzerine bir uygulama*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

SAĞDIÇ, M. ve DEMİRKAYA, H. (2009/1). Üniversite öğrencilerinin kariyer gelişim planlarına ilişkin yaklaşımları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26; 233-246.

TUNÇ, G.Ç.; AKANSEL, N.ve ÖZDEMİR, A. (2010). Hemşirelik ve sağlık memurları öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3 (1); ss. 24-31.

VERGİLİEL Tüz, M. (2003/1). Kariyer planlamasında yeni yaklaşımlar. *U.Ü.Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(4); 169-176.

YAVUZ, D.; ÇELİK, S.; BİRCAN, R.ve GÖÇ, M. (2002) "Burdur Sağlık Yüksekokulu'nda okuyan öğrencilerin meslekleri ile ilgili bilgi ve tutumları" <http://sempozyum.mehmetakif.edu.tr/1burdursempozyumu/cilt15/15.2.pdf> adresinden 30.10.2013 tarihinde alınmıştır